

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОЛЕДЖ

Циклова комісія з видавничої справи, культури та української філології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б. Жильцов
2015 р

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
УКРАЇНСЬКА МОВА

галузь знань 0101 Педагогічна освіта

спеціальність 5.01010201 «Початкова освіта»
спеціальність 5.01010101 «Дошкільна освіта»
спеціальність 5.01010601 «Соціальна педагогіка»

галузь знань 0202 Мистецтво

спеціальність 5.02020401 «Музичне мистецтво»
спеціальність 5.02020501 «Образотворче мистецтво»
спеціальність 5.02020701 «Дизайн»
спеціальність 5.02020201 «Хореографія»

галузь знань 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини

спеціальність 5.01020101 «Фізичне виховання»

галузь знань 0201 Культура

спеціальність 5.02010201 «Бібліотечна справа»
спеціальність 5.02010501 «Діловодство»

галузь знань 0303 Журналістика та інформація

спеціальність 5.03030301 «Видавнича справа та редагування»

галузь знань 0304 Право

спеціальність 5.03040101 «Правознавство»

галузь знань 0305 Економіка та підприємство

спеціальність 5.03050801 «Фінанси і кредит»

галузь знань 0306 Менеджмент і адміністрування

спеціальність 5.03060101 «Організація виробництва»

Київ
2015 рік

Робоча програма «Українська мова» для студентів галузі знань 0101 Педагогічна освіта, спеціальності 5.01010201 «Початкова освіта», 5.01010101 «Дошкільна освіта», 5.01010601 «Соціальна педагогіка»; галузі знань 0202 Мистецтво, спеціальності 5.02020401 «Музичне мистецтво», 5.02020501 «Образотворче мистецтво», 5.02020701 «Дизайн», 5.02020201 «Хореографія»; галузі знань 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини, спеціальності 5.01020101 «Фізичне виховання»; галузі знань 0201 Культура, спеціальності 5.02010201 «Бібліотечна справа», 5.02010501 «Діловодство»; галузі знань 0303 Журналістика та інформація, спеціальності 5.03030301 «Видавнича справа та редагування»; галузі знань 0304 Право, спеціальності 5.03040101 «Правознавство»; галузі знань 0305 Економіка та підприємство, спеціальності 5.03050801 «Фінанси і кредит»; галузі знань 0306 Менеджмент і адміністрування, спеціальності 5.03060101 «Організація виробництва»
«25» серпня 2015 року - ___с.

Розробники: **Груздова Олена Вікторівна, Ловейко Тетяна Володимирівна, Король Наталія Вікторівна, Гаєвська Наталія Сергіївна, Кашуба Наталія Вікторівна, Пшенична Лілія Миколаївна** викладачі циклової комісії з видавничої справи, культури та української філології Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії з видавничої справи, культури та української філології
Протокол № 1 від «25» серпня 2015 р.

Голова циклової комісії _____ *Груздова* О.В. Груздова
Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом, структура типова
Заступник директора з навчальної роботи _____ *Дем'яненко* С.І. Дем'яненко
Заступник директора з навчально-методичної роботи _____ *Гейхман* З.Л. Гейхман

Схвалено Методичною радою Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка

Протокол № 1 від «31» серпня 2015 року

«31» серпня 2015 року Голова Методичної ради _____ *Братко* М.В. Братко

МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робочу навчальну програму з української мови для вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації розроблено на основі Закону "Про загальну середню освіту", Державного стандарту базової і повної загальної освіти та Програми для загальноосвітніх навчальних закладів "Українська мова" (Шелехова Г.Т., Тихоша В.І., Новосьолова В.І. та ін., за ред. Скуратівського Л.В.), для вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації, які здійснюють підготовку молодших спеціалістів на основі базової загальної середньої освіти.

В основі Програми – новий підхід не лише до навчально-виховної мети курсу української мови, що передбачає виховання студента як компетентну мовну особистість, яка відзначається високою мовною культурою; формування навичок комунікативно виправданого користування засобами мови в різних життєвих ситуаціях з обов'язковим дотриманням мовних норм та мовленнєвого етикету; вироблення вмінь за лексемами й граматичними формами пізнавати національне світосприймання, ментальність рідного народу, а й інший підхід до принципів реалізації її змісту.

Відбувається переорієнтація методик викладання мови від системно-описових до комунікативно-діяльнісних, що дає можливість відійти від традиційного погляду на вивчення української мови як необхідності забезпечення студентів знаннями не мови, а відомостей про мову (часто досить специфічними, віддаленими від практичного застосування): вивчення мови буде спрямовано не стільки на запам'ятовування студентами системи правил, скільки на розуміння закономірностей їх функціонування та формування комунікативних умінь і навичок. Крім комунікативно-діяльнісного, пропонуються й такі принципи добору навчального змісту й організації навчання української мови, як принцип взаємозв'язку навчання, виховання і розвитку особистості, принцип демократизації і гуманізації навчання та принцип особистісної орієнтації навчання, що й дає можливість забезпечувати гармонійну реалізацію основних загальноосвітніх функцій навчального предмета, здійснювати співпрацю викладача й студента з метою

досягнення навчально-освітньої мети, створювати умови для розвитку науково-інтелектуального та творчого потенціалів кожного студента.

Досконале володіння державною мовою – важлива умова формування особистості майбутнього молодшого спеціаліста, становлення його високодуховного, національно зорієнтованого світогляду, запорука професійної кар'єри, передоснова фахової компетенції.

Мета курсу української мови :

- виховання свідомого прагнення до вивчення української мови;
- вироблення у студентів компетенцій комунікативно виправдано користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях;
- ознайомлення з мовною системою як основою для формування мовних умінь і навичок — орфоепічних, граматичних, лексичних, правописних, стилістичних;
- формування духовного світу студентів, цілісних світоглядних уявлень, загальнолюдських ціннісних орієнтирів, тобто прилучення через мову до культурних надбань українського народу і людства в цілому.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути такі **компетентності:**

- знати основні функції мови, роль мови у формуванні і самовираженні особистості;
- розуміти лінгвістичні поняття, орфоепічні, орфографічні і пунктуаційні правила;
- знати зміст основних розділів науки про мову;
- визначати морфологічні ознаки та синтаксичну роль частин мови;
- оволодіти відомостями про просте і складне речення, однорідні члени речення, речення з вставними словами, відомостями про відокремлені та уточнюючі члени речення, пряму мову;
- давати повну характеристику основним синтаксичним одиницям, доцільно використовувати їх у своєму мовленні;
- вільно демонструвати знання основних законів і принципів мовлення і

спілкування, норм українського мовленнєвого етикету.

- усвідомлювати структуру власної пізнавальної діяльності: мотив-мету, план її досягнення, хід здійснення плану, оцінювання результату;
- виконувати мисленнєві дії - аналіз, порівняння, узагальнення, конкретизація, синтез, експериментування, формулювати висновки за аналогією, моделювати, робити припущення і добирати переконливі аргументи на підтвердження висловлених тез, критично оцінювати сприйняту інформацію, а також спростовувати хибні твердження, оперуючи відомими уявленнями і поняттями лінгвістичного й позалінгвістичного плану;
- самостійно здобувати знання, працювати з навчальною літературою;
- користуватись словниками різних типів;
- знаходити вивчені орфограми, пояснювати їх, правильно писати слова з вивченими орфограмами, знаходити і виправляти орфографічні помилки;
- обґрунтовувати вживання розділових знаків за допомогою вивчених правил;
- правильно вживати в мовленні речення, різні за будовою та метою висловлювання;
- створювати монологічні висловлювання різних типів, стилів, жанрів з урахуванням ситуації спілкування;
- ідентифікувати функціональні стилі мовлення та знати мовні особливості кожного стилю ;
- оволодіти основними видами письмових робіт
- дотримуватись норм українського мовленнєвого етикету.

Відповідно до головної мети і завдань навчального предмета у Програмі визначено обов'язковий мінімум змісту освіти, що включає основні змістові лінії: мовленнєзнавчі відомості, види і жанри навчальних робіт, комунікативні вміння та навички (*мовленнєва змістова лінія*); мовну систему – стилістику лексикологію, фонетику, граматику, синтаксис та пунктуацію (*мовна змістова лінія*); соціокультурознавчі відомості, відображені в навчальних текстах, наочно-ілюстративних матеріалах, аудіовізуальних та ін. засобів, дібраних з урахуванням принципу єдності навчання, виховання та розвитку студентів (*соціокультурна змістова лінія*); основні способи загальнопізнавальної діяльності, формування яких сприяє різнобічному і зокрема мовленнєвому розвитку студентів (*діяльнісна змістова лінія*). Мовна й мовленнєва змістові лінії є основними, що визначають предмет навчання, вони містять критерії для визначення рівня навчальних досягнень студента, а вимоги до соціокультурної та діяльнісної ліній не є спеціальними, хоч і важливими для формування мовно-мовленнєвих компетенцій.

Передбачено у Програмі міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки – це дає можливість вивчати мову як вияв загальнокультурного процесу, а кожне мовне явище розглядати в лінгвістичному контексті.

Особлива увага приділяється таким розділам науки про мову, як стилістика й культура мовлення.

Навчальний матеріал, об'єднаний за певними темами й подається у такій послідовності: фонетика, лексика та фразеологія, словотвір, морфологія, синтаксис, пунктуація, - а також орієнтований на стилістичну специфіку того чи іншого мовного явища, на визначення його місця у мовленнєвому процесі (саме компетенцією стилістики є визначення особливостей прояву мови у її писемній та усній формах).

Студентів ознайомлюють з основними положеннями функціональної, а не практичної стилістики, адже уміння розрізняти стилі та жанри мовлення, давати їм характеристики за їхніми ознаками, складати висловлювання у визначених стилях та жанрах є вихідним етапом для умінь, що формують

стилістика практична.

При вивченні розділу „Риторика”, урахуваючи специфіку навчального закладу, пропонуються теми (підтеми), що відповідають майбутньому фахові молодшого спеціаліста.

Доповнюється Програма розділом „Критерії оцінювання досягнень студентів...”: оцінювання навчальних досягнень студентів під час вивчення курсу української мови здійснюється з урахуванням вимог до учнів загальноосвітніх шкіл з метою дотримання принципів послідовності навчання й об’єктивності самого оцінювання.

Вивчення української мови у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації має бути спрямоване на підвищення рівня грамотності студентів і їх культури мовлення. Систематизація і поглиблення вивченого у школі проводиться вже на вищому рівні узагальнення. Заняття передбачають удосконалення основних мовних і мовленнєвих умінь та навичок.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти зможуть володіти знаннями:

- орфоепічних, орфографічних, лексичних, граматичних, стилістичних норм сучасної української літературної мови;
- норм українського мовленнєвого етикету;
- основ культури усного та писемного мовлення;
- функціональних стилів української мови.

Аналізувати:

- фонетичний склад слова, фонетичні засоби мовлення;
- лексичні особливості стилів мовлення;
- структуру слова, особливості словотвору;
- основні одиниці синтаксису та їх структуру.

Редагувати:

- словосполучення, речення та тексти, спираючись на знання норм сучасної української літературної мови.

Складати:

- тексти різних стилів мовлення на запропоновані викладачем теми;
- простий і складний план усного та письмового висловлювання;
- прості та складні речення різних видів за схемами.

Встановлювати:

- причинно-наслідкові зв'язки між подіями певної історико-культурної доби та основними закономірностями розвитку мови;
- зв'язки між розділами мовознавства.

Добирати:

- літературу і додаткову інформацію відповідно до теми;
- стилістично вмотивовані мовні засоби для створення переказів, творів та інших видів письмових робіт;
- стилістично правильні висловлювання для дотримання культури спілкування;
- синоніми, антоніми, пароніми, омоніми, найрізноманітніші художні засоби, фразеологізми, демонструючи багатство словникового запасу;
- пунктограми при написанні текстів згідно з нормами української мови;
- методи та мовні засоби для розширення сфери функціонування української мови як державної.

II. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I курс

Розділ 1. Вступ

Тема 1. Мова як суспільне явище. Українська мова в Україні.

Тема 2 Практична стилістика і культура мовлення.

Розділ 2. Стилiстичнi засоби фонетики

Тема 1. Фонетика і культура мовлення.

Тема 2. Орфоепічні норми. Вимова приголосних та їх правопис.

Тема 3. Зміни в групах приголосних.

Тема 4. Вимова і позначення приголосних.

Тема 5. Складні випадки правопису великої літери.

Розділ 3. Стилiстичнi засоби лексикологiї i фразеологiї

Тема 1. Слово як одиниця мови.

Тема 2. Стилiстично нейтральна й експресивно забарвлена лексика.

Тема 3. Лексико-стилiстичнi синонiми, антонiми, паронiми. Тропи.

Тема 4. Стилiстика i фразеологiя.

Тема 5. Текст як одиниця мовлення.

Розділ 4. Словотворчі засоби стилістики

Тема 1. Стилiстичне забарвлення значущих частин слова: префіксів і суфіксів.

Тема 2. Основні орфограми в префіксах і суфіксах.

Розділ 5. Сприймання чужого мовлення. Відтворення готового тексту

Тема 1. Конспект як різновид стислого переказу висловлювань, що сприймається на слух.

Розділ 6. Морфологічні засоби. Практична стилістика і культура мовлення

Тема 1. Вступ. Предмет морфології. Основні поняття морфології.

Тема 2. Стилiстика iменних частин мови. Iменнi частини мови.

Тема 3. Iменник.

Тема 4. Прикметник.

Тема 5. Числiвник.

Тема 6. Займенник.

Тема 7. Стилiстика дiєслова, форми дiєслова. Дiєслово. Система дiєслiвних форм.

Тема 8. Стилiстичнi аспекти дiєслiвних категорiй.

Тема 9. Дiєвiдмiна дiєслiв.

Тема 10. Використання дiєприкметникiв на -но, -то.

Тема 11. Дiєприслiвник.

Тема 12.Відгук на твір мистецтва у публіцистичному стилі.

Тема 13.Стилістика прислівника, службових частин мови та вигуку.

Тема 14.Прислівник.

Тема 15.Службові частини мови.

Тема 16.Прийменник.

Тема 17.Сполучник.

Тема 18.Частка. Вигук.

III. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I СЕМЕСТР

№	Назва розділів і тем	Кількість годин					
		Всього	Лекції	Практичні	Семінарські	ТОЗ	Сам. роб.
I	ВСТУП	4					
	Мова як суспільне явище. Українська мова в Україні	2	2				
	Практична стилістика і культура мовлення	2	2				
II	СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ФОНЕТИКИ	10					
	Фонетика і культура мовлення	2	2				
	Орфоепічні норми. Вимова приголосних та їх правопис	2		2			
	Зміни в групах приголосних	2			2		
	Вимова і позначення приголосних	2		2			
	Складні випадки правопису великої літери	2					2
	Тематичний облік знань	2				2	
III	СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ЛЕКСИКОЛОГІЇ І ФРАЗЕОЛОГІЇ	12					
	Слово як одиниця мови	2	2				
	Стилістично нейтральна й експресивно забарвлена лексика	2		2			
	Лексико-стилістичні синоніми, антоніми, пароніми. Тропи	2		2			
	Стилістика і фразеологія	2		2			
	Текст як одиниця мовлення	2		2			
	Тематичний облік знань	2				2	
IV	СЛОВОТВОРЧІ ЗАСОБИ СТИЛІСТИКИ	6					
	Стилістичне забарвлення значущих частин слова: префіксів і суфіксів	2			2		
	Основні орфограми в префіксах і суфіксах	2		2			
	Тематичний облік знань	2				2	
V	СПРИЙМАННЯ ЧУЖОГО МОВЛЕННЯ. ВІДТВОРЕННЯ ГОТОВОГО ТЕКСТУ	2					
	Конспект як різновид стислого переказу висловлювань, що сприймається на слух	2		2			
Загальна кількість годин на вивчення дисципліни		34	8	16	4	6	2

II СЕМЕСТР

№	Назва розділів і тем	Кількість годин					
		Всього	Лекції	Практичні	Семінарські	ТОЗ	Сам. роб.
VI	МОРФОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ. ПРАКТИЧНА СТИЛІСТИКА І КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ	42					
	Вступ. Предмет морфології. Основні поняття морфології	2	2				
	<u>Стилістика іменних частин мови:</u> Іменні частини мови						2
	Іменник	4		2	2		
	Прикметник	4		2	2		
	Числівник	2		2			
	Займенник	4		2	2		
	Тематичний облік знань	2				2	
	<u>Стилістика дієслова, форми дієслова:</u> Дієслово. Система дієслівних форм						2
	Стилістичні аспекти дієслівних категорій	2			2		
	Дієвідміна дієслів	2		2			
	Використання дієприкметників на форми -но, -то в мові	2		2			
	Дієприслівник	2		2			
	Відгук на твір мистецтва у публіцистичному стилі	2		2			
	<u>Стилістика прислівника, службових частин мови та вигуку</u> Прислівник	4		2	2		
	Службові частини мови	2	2				
	Прийменник	2		2			
	Сполучник	2		2			
	Тематичний облік знань	2				2	
	Частка. Вигук	2			2		
Загальна кількість годин на вивчення дисципліни		42	4	22	12	4	4

**IV. Самостійна робота
I курс**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Складні випадки правопису великої літери	2
2.	Стилістика іменних частин мови: Іменні частини мови	2
3.	Стилістика дієслова, форми дієслова: Дієслово. Система дієслівних форм	2
	Разом	6

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Теми курсу	Академічний контроль	Термін виконання (тижні)	Кількість балів
I семестр			
Розділ 2. СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ФОНЕТИКИ			
Складні випадки правопису великої літери	Практичне заняття	VII	12
II семестр			
Розділ 6. МОРФОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ. ПРАКТИЧНА СТИЛІСТИКА І КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ			
<u>Стилістика іменних частин мови:</u> Іменні частини мови	Практичне заняття	II	12
<u>Стилістика дієслова, форми дієслова:</u> Дієслово. Система дієслівних форм	Практичне заняття	VIII	12

V. Теми семінарських занять

I курс

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Зміни в групах приголосних	2
2.	Стилістичне забарвлення значущих частин слова: префіксів і суфіксів	2
3.	Іменник	2
4.	Прикметник	2
5.	Займенник	2
6.	Стилістичні аспекти дієслівних категорій	2
7.	Стилістика прислівника	2
8.	Частка. Вигук	2
	Разом:	16

VI. Теми практичних занять

I курс

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Орфоепічні норми. Вимова приголосних та їх правопис	2
2.	Вимова і позначення приголосних	2
3.	Стилістично нейтральна й експресивно забарвлена лексика	2
4.	Лексико-стилістичні синоніми, антоніми, пароніми. Тропи	2
5.	Стилістика і фразеологія	2
6.	Текст як одиниця мовлення	2
7.	Основні орфограми в префіксах і суфіксах	2
8.	Конспект як різновид стислого переказу висловлювань, що сприймається на слух	2
9.	Іменник	2
10.	Прикметник	2
11.	Числівник	2
12.	Займенник	2
13.	Дієвідміна дієслів	2
14.	Використання дієприкметників на форми -но, -то в мові	2
15.	Дієприслівник	2
16.	Відгук на твір мистецтва у публіцистичному стилі	2
17.	Стилістика прислівника, службових частин мови та вигуку Прислівник	2
18.	Прийменник	2
19.	Сполучник	2
	Разом:	38

VII. Навчально-методична карта дисципліни «Українська мова» I курс

Разом на I семестр - 36 годин, із них: лекцій – 8 годин, практичних занять – 16 годин, семінарських занять – 4 годин, самостійна робота – 2 години, контрольна робота – 6 годин.

№ п/п	Теми лекцій	Теми практичних занять	Теми семінарських занять	Підсумковий контроль
ВСТУП				
1.	Мова як суспільне явище. Українська мова в Україні			
2.	Практична стилістика і культура мовлення			
СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ФОНЕТИКИ				
3.	Фонетика і культура мовлення			
4.		Орфоепічні норми. Вимова приголосних та їх правопис		
5.			Зміни в групах приголосних	
6.		Вимова і позначення приголосних		
7.				Контрольна робота
СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ЛЕКСИКОЛОГІЇ І ФРАЗЕОЛОГІЇ				
8.	Слово як одиниця мови			
9.		Стилістично нейтральна й експресивно забарвлена лексика		
10.		Лексико-стилістичні синоніми, антоніми, пароніми. Тропи.		
11.		Стилістика і фразеологія		
12.		Текст як одиниця мовлення		
13.				Контрольна робота
14.			Стилістичне забарвлення значущих частин слова: префіксів і суфіксів	
15.		Основні орфограми в префіксах і суфіксах		
16.				Контрольна робота
СПРИЙМАННЯ ЧУЖОГО МОВЛЕННЯ. ВІДТВОРЕННЯ ГОТОВОГО ТЕКСТУ				
17.		Конспект як різновид стислого переказу висловлювань, що сприймається на слух		

Разом на II семестр – 46 годин, із них: лекцій – 4 години, практичних занять – 22 годин, семінарських занять - 12 годин, самостійна робота – 4 години, контрольна робота - 4 години.

№ з/п	Теми лекцій	Теми практичних занять	Теми семінарських занять	Підсумковий контроль
МОРФОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ. ПРАКТИЧНА СТИЛІСТИКА І КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ				
1.	Вступ. Предмет морфології. Основні поняття морфології			
2.			Іменник	
3.		Іменник		
4.			Прикметник	
5.		Прикметник		
6.		Числівник		
7.			Займенник	
8.		Займенник		
9.				Контрольна робота
10.			Стилістичні аспекти дієслівних категорій	
11.		Дієвідміна дієслів		
12.		Використання дієприкметників на форми -но, -то в мові		
13.		Дієприслівник		
14.		Відгук на твір мистецтва у публіцистичному стилі		
15.			Стилістика прислівника, службових частин мови та вигуку Прислівник	
16.		Стилістика прислівника, службових частин мови та вигуку Прислівник		
17.	Службові частини мови			
18.		Прийменник		
19.		Сполучник		
20.				Контрольна робота
21.			Частка. Вигук	

VIII. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання результатів навчання української мови здійснюється на основі функціонального підходу до навчання курсу української мови, який насамперед має забезпечити студентам уміння ефективно користуватися мовою як засобом пізнання, комунікації; високу мовну культуру особистості; сприяти формуванню громадянської позиції, національної самосвідомості.

Оцінювання результатів навчання мови здійснюється на основі:

- а) врахування основної мети, що передбачає різнобічний мовленнєвий розвиток особистості;
- б) освітнього змісту навчального предмета, який розподіляється на чотири елементи — знання, вміння й навички, досвід творчої діяльності і досвід емоційно-ціннісного ставлення до світу;
- в) функціонального підходу до мовного курсу, який передбачає вивчення мовної теорії в аспекті практичних потреб розвитку мовлення.

Об'єктами регулярної перевірки та оцінювання мають бути:

- мовленнєві вміння й навички з чотирьох видів мовленнєвої діяльності;
- знання про мову й мовлення;
- мовні уміння та навички;
- досвід творчої діяльності;
- досвід особистого емоційно-ціннісного ставлення до світу.

Говоріння та письмо (діалогічне та монологічне мовлення)

Під час перевірки складених студентами висловлювань (діалогів, усних і письмових переказів та творів) ураховується ступінь повноти вираження теми, міра самостійності виконання роботи, ступінь вияву творчих здібностей, особистого ставлення до змісту висловлювання.

Діалогічне мовлення

1. Перевіряється здатність студентів:

- а) виявляти певний рівень обізнаності з теми, що обговорюється;
- б) демонструвати вміння:
 - складати діалог відповідно до запропонованої ситуації й мети спілкування;
 - самостійно досягати комунікативної мети;

- використовувати репліки для стимулювання, підтримання діалогу, формули мовленнєвого етикету;
- дотримуватися теми спілкування;
- додержуватися правил спілкування;
- дотримуватися норм літературної мови;
- демонструвати певний рівень вправності у процесі діалогу (стислість, логічність, виразність, доречність, винахідливість тощо);
- в) висловлювати особисту позицію щодо теми, яка обговорюється;
- г) аргументувати висловлені тези, ввічливо спростовувати помилкові висловлювання співрозмовника.

Зазначені характеристики діалогу є основними критеріями при його оцінюванні.

Перевірка рівня сформованості діалогічного мовлення здійснюється таким чином: викладач пропонує двом студентам вибрати одну із запропонованих тем чи мовленнєвих ситуацій (теми чи ситуації пропонуються різного рівня складності), обдумати її й обговорити з товаришем перед групою у формі діалогу протягом 3 - 5 хвилин. Оцінка ставиться кожному зі студентів.

2. *Матеріал для контрольних завдань* добирається з урахуванням тематики соціокультурної змістової лінії чинної програми, рівня підготовки, вікових особливостей та пізнавальних інтересів студентів.

3. *Одиниця контролю*: діалог, складений двома студентами (до 16 – 20 реплік).

4. *Оцінювання*.

Критерії оцінювання

Рівень	Бал	Характеристика складених студентами діалогів
<p>Початковий (бали цього рівня одержують студенти, успіхи яких у самостійному складанні діалогу поки що незначні).</p>	1	У студента виникають значні труднощі у підтриманні діалогу. Здебільшого він відповідає на запитання лише “так” чи “ні” або аналогічними уривчастими реченнями ствердного чи заперечного характеру.
	2	Студент відповідає на елементарні запитання короткими репліками, що містять недоліки різного характеру, але сам досягти комунікативної мети не може.
	3	Студент бере участь у діалозі за найпростішою за змістом мовленнєвою ситуацією, може не лише відповідати на запитання співрозмовника, а й формулювати деякі запитання, припускаючись помилок різного характеру. Проте комунікативна мета досягається ним лише частково.
<p>Середній (балів цього рівня заслуговують студенти, які досягли певних результатів у складанні діалогу за двома - чотирма показниками з нескладної теми, але за іншими критеріями результати поки що незначні).</p>	4	Студент бере участь у діалозі з нескладної за змістом теми, в основному досягає мети спілкування, проте репліки його недостатньо вдалі, оскільки не враховують належним чином ситуацію спілкування, не відзначаються послідовністю, доказовістю; трапляється чимало помилок у доборі слів, побудові речень, їх інтонуванні тощо.
	5	Студент бере участь у діалозі за нескладною за змістом мовленнєвою ситуацією, додержується елементарних правил поведінки в розмові, загалом досягає комунікативної мети, проте допускає відхилення від теми, мовлення його характеризується стереотипністю, недостатньою різноманітністю і потребує істотної корекції тощо.
	6	Студент успішно досягає комунікативної мети в діалозі з нескладної теми, його репліки змістовними, відповідають основним правилам поведінки у розмові, нормам етикету, проте їм не вистачає самостійності суджень, їх аргументації, новизни, лаконізму в досягненні комунікативної мети, наявна певна кількість помилок у мовному оформленні реплік тощо.

<p>Достатній (балів цього рівня заслуговують студенти, які самостійно, у цілому вправно за більшістю критеріїв склали діалог з теми, що містить певну проблему, продемонструвал и належну культуру спілкування, проте за деякими з критеріїв (від 2-х до 4-х) їх мовлення ще містить певні недоліки).</p>	7	<p>Діалогічне мовлення студента за своїм змістом спрямовується на розв'язання певної проблеми, змістовним, набирає деяких рис невимушеності; з'являються елементи особистісної позиції щодо предмета обговорення, правила спілкування в цілому додержуються, але ще є істотні недоліки (за 4-ма критеріями): невисокий рівень самостійності й аргументованості суджень, можуть траплятися відхилення від теми, помилки в мовному оформленні реплік тощо.</p>
	8	<p>Студент в основному вправно бере участь у діалозі за ситуацією, що містить певну проблему, досягаючи комунікативної мети, висловлює судження і певною мірою аргументує їх за допомогою загальновідомих фактів, у діалозі з'являються елементи оцінних характеристик, узагальнень, що базуються на використанні прислів'їв і приказок, проте допускаються певні недоліки за кількома критеріями (3-ма).</p>
	9	<p>Студенти самостійно складають діалог з проблемної теми, демонструючи загалом достатній рівень вправності й культури мовлення (чітко висловлюють думки, виявляють вміння сформулювати цікаве запитання, дати влучну, дотепну відповідь, здебільшого виявляють толерантність, стриманість, коректність у разі незгоди з думкою співрозмовника), але в діалозі є певні недоліки за 2-ма критеріями, наприклад: нечітко виражається особиста позиція співбесідників, аргументація не відзначається оригінальністю тощо.</p>
<p>Високий (балів цього рівня заслуговують студенти, які продемонструвал и високу культуру спілкування, переконливо</p>	10	<p>Студенти складають діалог за проблемною ситуацією, демонструючи належний рівень мовленнєвої культури, вміння формулювати думки, обґрунтовуючи власну позицію, виявляють готовність уважно і доброзичливо вислухати співрозмовника, даючи можливість висловитися партнеру по діалогу; додержуються правил мовленнєвого етикету; структура діалогу, мовне оформлення реплік діалогу звичайно відповідає нормам, проте за одним з критеріїв можливі певні недоліки.</p>

аргументуючи свої думки з приводу проблемної теми, даючи можливість висловитися партнеру по діалогу; змогли зіставити різні погляди на той самий предмет, навести аргументи “за” і “проти” в їх обговоренні тощо).	11	Студенти складають діалог, самостійно обравши аспект запропонованої теми (або ж самі визначають проблему для обговорення), переконливо й оригінально аргументують свою позицію, зіставляють різні погляди на той самий предмет, розуміючи при цьому можливість інших підходів до обговорюваної проблеми, виявляють повагу до думки іншого; структура діалогу, мовне оформлення реплік діалогу відповідає нормам.
	12	Студенти складають глибокий за змістом і досконалий за формою діалог, самостійно обравши аспект запропонованої теми (або ж самі визначають проблему для обговорення), демонструючи вміння уважно і доброзичливо вислухати співрозмовника, коротко, виразно, оригінально сформулювати свою думку, дібрати цікаві, влучні, дотепні, переконливі аргументи на захист своєї позиції, у тому числі й з власного життєвого досвіду, зіставити різні погляди на той самий предмет; здатні змінити свою думку в разі незаперечних аргументів іншого; додержуються правил поведінки і мовленнєвого етикету в розмові.

Мовне оформлення оцінюють орієнтовно, спираючись на досвід викладача і не підраховуючи помилок (зважаючи на технічні труднощі фіксації помилок різних типів в усному мовленні).

Примітка. Під **мовним оформленням** діалогу, тексту слід розуміти наявність / відсутність порушень лексичних, фразеологічних, граматичних (морфологічних, синтаксичних), стилістичних, орфоепічних, акцентологічних, інтонаційних норм української літературної мови, а також соціальних норм українського мовленнєвого етикету.

Монологічне мовлення

Говоріння (усні переказ і твір), письмо (письмові переказ і твір)

1. Перевіряється здатність студента:

а) виявляти певний рівень обізнаності з теми, що розкривається (усно чи письмово);

б) демонструвати вміння:

— будувати висловлювання певного обсягу, добираючи і

впорядковуюючи необхідний для реалізації задуму матеріал (епізод з власного життєвого досвіду, прочитаний або прослуханий текст, епізод з кінофільму, сприйнятий (побачений чи почутий) твір мистецтва, розповідь іншої людини тощо);

- урахувати мету спілкування, адресата мовлення;
 - розкривати тему висловлювання;
 - виразно відобразити основну думку висловлювання, диференціюючи матеріал на головний і другорядний;
 - викладати матеріал логічно, послідовно;
 - використовувати мовні засоби відповідно до комунікативного завдання, дотримуючись норм літературної мови;
 - додержуватися єдності стилю;
- в) виявляти своє ставлення до предмета висловлювання, розуміти можливість різних тлумачень тієї самої проблеми;
- г) виявляти певний рівень творчої діяльності, зокрема:
- трансформувати одержану інформацію, відтворюючи її докладно, стисло, вибірково, своїми словами, змінюючи форму викладу, стиль тощо відповідно до задуму висловлювання;
 - створювати оригінальний текст певного стилю;
 - аргументувати висловлені думки, переконливо спростовувати помилкові докази;
 - викладати матеріал виразно, доречно, економно, виявляти багатство лексичних і граматичних засобів.

Організація контролю здійснюється за одним з двох варіантів.

Варіант перший: усі студенти виконують роботу самостійно.

Варіант другий: студенти складають висловлювання на основі диференційованого підходу (для початкового рівня пропонуються докладні допоміжні матеріали, для середнього - допоміжні матеріали загального характеру, а для одержання балів достатнього і високого рівнів необхідно написати переказ чи твір самостійно).

Перевірка здатності **говорити** (*усно* переказувати чи створювати текст) здійснюється індивідуально: викладач пропонує певне завдання (переказати зміст матеріалу докладно, стисло, вибірково; самостійно створити висловлювання на відповідну тему) і дає студентові час на підготовку.

Перевірка здатності **письмово** переказувати і створювати текст здійснюється фронтально: студентам пропонується переказати прочитаний викладачем (за традиційною методикою або самостійно прочитаний) текст чи інший матеріал для переказу або самостійно написати твір.

2. Матеріал для контрольного завдання:

а) Переказ.

Матеріалом для переказу (усного/письмового) можуть бути: текст, що читається викладачем, або попередньо опрацьований текст; самостійно прочитаний матеріал з газети, журналу, епізод кінофільму чи телепередачі, розповідь іншої людини про певні події, народні звичаї тощо (кількість слів для переказу 350 - 450).

Тривалість звучання усного переказу — 3-5 хвилин.

б) Твір.

Матеріалом для твору (усного/письмового) можуть бути: тема, сформульована на основі попередньо обговореної проблеми, життєвої ситуації, прочитаного та проаналізованого художнього твору; а також пропонувані для окремих студентів допоміжні матеріали (якщо обирається варіант диференційованого підходу до оцінювання).

3. Одиниця контролю: усне/письмове висловлювання студентів.

Обсяг письмового твору – 3 - 3,5 сторінки.

4. Оцінювання.

У монологічному висловлюванні оцінюють його зміст і форму (мовне оформлення). За усне висловлювання (переказ, твір) ставлять одну оцінку — за зміст, а також якість мовного оформлення (орієнтовно, спираючись на досвід викладача і не підраховуючи помилок, зважаючи на технічні труднощі фіксації помилок різних типів в усному мовленні).

За письмове мовлення виставляють також одну оцінку: на основі підрахунку допущених недоліків за зміст і помилок за мовне оформлення, ураховуючи їх співвідношення.

Рівень	Бали	Характеристика змісту виконаної роботи	Грамотність	
			Орфографія, пунктуація	лексична, граматична, стилістична
Початковий (бали цього рівня одержують студенти, які не досягають значного успіху за жодним з визначених критеріїв).	1	Студент будує лише окремі, не пов'язані між собою речення; лексика висловлювання дуже бідна.	15-16 і більше	9-10
	2	Студент будує лише окремі фрагменти висловлювання; лексика і граматична будова мовлення бідна й одноманітна.	13-14	
	3	За обсягом робота складає менше половини від норми; висловлювання не є завершеним текстом, хибує на непослідовність викладу, пропуск фрагментів, важливих для розуміння думки; лексика і граматична будова збіднені.	11-12	
Середній (балів цього рівня заслуговують студенти, які будують текст, що за критерієм обсягу, повноти відтворення інформації і зв'язності	4	Усне чи письмове висловлювання за обсягом складає дещо більше половини від норми і характеризується уже певною завершеністю, зв'язністю; проте є недоліки за рядом показників (до семи), наприклад: характеризується неповнотою і поверховістю в розкритті теми; порушенням послідовності викладу; не розрізняється основна та другорядна інформація; добір слів не завжди вдалий (у разі переказу — не використано авторську лексику).	9-10	7-8

<p>значною мірою задовольняє норму, але за іншими критеріями результати істотно нижчі).</p>	5	<p>За обсягом робота наближається до норми, у цілому є завершеною, тема значною мірою розкрита, але трапляються недоліки за низкою показників (до шести): роботі властива поверховість висвітлення теми, основна думка не проглядається, бракує єдності стилю та ін.</p>	7-8	
	6	<p>За обсягом висловлювання сягає норми, його тема розкривається, виклад загалом зв'язний, але робота характеризується недоліками за кількома показниками (до п'яти): помітний її репродуктивний характер, відсутня самостійність суджень, їх аргументованість, добір слів не завжди вдалий тощо.</p>	5-6	
<p>Достатній (балів цього рівня заслуговують студенти, які досить вправно будують текст за більшістю критеріїв, але за деякими з них ще припускають недоліків).</p>	7	<p>Студент самостійно створює достатньо повний, зв'язний, з елементами самостійних суджень текст (у разі переказу — з урахуванням виду переказу), вдало добираються лексичні засоби (у разі переказу — використовує авторські засоби виразності, образності мовлення), але в роботі є недоліки (до чотирьох), наприклад: відхилення від теми, порушення послідовності її викладу; основна думка не аргументується тощо.</p>	4	5-6
	8	<p>Студент самостійно будує достатньо повне (у разі переказу — з урахуванням виду переказу), осмислене, самостійно і в цілому вдало написане висловлювання, проте трапляються ще недоліки за певними показниками (до трьох).</p>	3	

	9	Студент самостійно буде послідовний, повний, логічно викладений текст (у разі переказу — з урахуванням виду переказу); розкриває тему, висловлює основну думку (у разі переказу — авторську позицію); вдало добирає лексичні засоби (у разі переказу — використовує авторські засоби виразності, образності мовлення); однак припускається окремих недоліків (за двома показниками): здебільшого це відсутність виразної особистісної позиції чи належної її аргументації тощо.	1 + 1 (негруба)	
Високий (балів цього рівня заслуговують студенти, які вправно за змістом і формою будують текст; висловлюють і аргументують свою думку;	10	Студент самостійно буде послідовний, повний (у разі переказу — з урахуванням виду переказу) текст, урахує комунікативне завдання, висловлює власну думку, певним чином аргументує різні погляди на проблему; (у разі переказу — зіставляє свою позицію з авторською), робота відзначається багатством словника, граматичною правильністю, додержанням стильової єдності і виразності тексту; але за одним з критеріїв допущено недолік.	1	3

вміють зіставляти різні погляди на той самий предмет, оцінювати аргументи на їх доказ, обирати один з них; окрім того, пристосовують висловлювання до особливостей певної мовленнєвої ситуації, комунікативного завдання).	11	Студент самостійно буде послідовний, повний (у разі переказу — з урахуванням виду переказу) текст, урахує комунікативне завдання; висловлює власну думку, зіставляє її з думками своїх одногрупників (у разі переказу — враховує авторську позицію), уміє пов'язати обговорюваний предмет з власним життєвим досвідом, добирає переконливі докази для обґрунтування тієї чи іншої позиції з огляду на необхідність розв'язувати певні життєві проблеми; робота в цілому відзначається багатством словника, точністю слововживання, стилістичною єдністю, граматичною різноманітністю.	1 (негруба)	2
	12	Студент самостійно створює яскраве, оригінальне за думкою висловлювання відповідно до мовленнєвої ситуації; аналізує різні погляди на той самий предмет, добирає переконливі аргументи на користь тієї чи іншої позиції, усвідомлює можливості використання тієї чи іншої інформації для розв'язання певних життєвих проблем; робота відзначається багатством слововживання, граматичною правильністю.	—	1

Під час виведення єдиної оцінки за письмову роботу до кількості балів, набраних за зміст переказу чи твору, додається кількість балів за мовне оформлення, і їхня сума ділиться на два. При цьому, якщо частка не є цілим числом, то вона заокруглюється в бік більшого числа.

Оцінювання мовних знань і вмінь

Видами оцінювання навчальних досягнень студентів з української мови є *поточне, тематичне, семестрове, річне оцінювання та*

державна підсумкова атестація.

Поточне оцінювання – це процес встановлення рівня навчальних досягнень студентів в оволодінні змістом предмета, уміннями та навичками відповідно до вимог програми.

Поточне оцінювання здійснюється у процесі поурочного вивчення теми. Його основними завданнями є встановлення й оцінювання рівнів розуміння й первинного засвоєння окремих елементів змісту теми, встановлення зв'язків між ними та засвоєним змістом попередніх тем, закріплення знань, умінь та навичок. Формами поточного оцінювання є індивідуальне, групове і фронтальне опитування; виконання студентами різних видів письмових робіт; взаємоконтроль студентів у парах і групах; самоконтроль тощо.

Для контрольної перевірки використовуються завдання тестового характеру, складені на матеріалі слова, сполучення слів, речення, груп пов'язаних між собою речень. Одиницею контролю є вибрані студентами правильні варіанти виконання завдань тестового характеру та самостійно дібрані приклади.

Оцінювання здійснюється таким чином, щоб за зазначену вище роботу студент міг одержати від 1 бала (за сумлінну роботу, яка не дала задовільного результату) до 12 балів (за бездоганно виконану роботу).

Виведення підсумкового (семестрового) бала

Підсумковий бал ставиться в кінці кожного семестру. Він узагальнено відображає знання студента з мови.

Контрольна перевірка здійснюється фронтально або індивідуально.

Підсумкова форма контролю – екзамен, який є обов'язковим при проведенні Державної підсумкової атестації.

ІХ. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

а) за джерелом інформації:

✓ словесні і лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій, семінари, пояснення, розповідь, бесіда;

✓ наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація;

✓ практичні: вправи.

б) за логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні;

в) за ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі;

г) за ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача, самостійна робота студентів з книгою.

2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: дискусії, створення ситуації пізнавальної новизни, створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

Х . МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

1. Опорні конспекти лекцій.
2. Навчальні посібники.
3. Робоча навчальна програма.
4. Збірка тестових і контрольних завдань для тематичного оцінювання навчальних досягнень студентів.
5. Засоби підсумкового контролю (комп'ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).
6. Роздатковий матеріал до тем, схеми, таблиці, тестові завдання.
7. Питання для самоконтролю за темами.

XI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. **Колоїз Ж.В.** Сучасна українська літературна мова: Збірник завдань для лабораторних робіт / Ж.В. Колоїз, Н.М. Малюга, В.В. Явір. – Київ: Знання, 2006. – 356 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
2. **Пентилюк М.І.** Українська мова: Підручник-комплект /М.І. Пентилюк, О.В. Іващенко. – Київ: Ленвіт, 2001. – 352 с.
3. **Плющ М.Я.** Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. – К.: Вища школа, 2005. – 316 с.
4. **Сучасна українська літературна мова:** Підручник /За ред. А.П. Грищенка. – К.: Вища школа, 2001.
5. **Сучасна українська літературна мова:** Підручник /М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас; За ред. М.Я. Плющ. – 7-е вид., стер. – К.: Вища шк., 2012. – 430 с
6. **Сучасна українська мова:** Підручник /О. Пономарів, В. Різун, Л.Ю. Шевченко; За ред. О. Пономарева. – К.: Либідь, 2010. – 488 с.
7. **Сучасна українська мова.** Синтаксис: Навч. посіб. /С.П. Бевзенко, Л.П.Литвин, Г.В. Семеренко. – К.: Вища школа, 2005. – 270 с.
8. **Ужченко В.Д.** Сучасна українська мова. Збірник вправ і завдань: Навч. посіб./ В.Д. Ужченко, Т.П. Терновська, Т.С. Маркотенко. – К.: Вища шк., 2006. – 286 с.
9. **Фурдуй М.І.** Українська мова. Практикум з правопису: Навч.посібник /за ред. В.В.Різна. – К.: Либідь, 2004. – 272с.
10. **Ющук І. П.** Українська мова. – К.: Либідь, 2004. – 640 с.

Додаткова

1. **Антисуржик:** Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити: Посібник / Заг. ред. О. Сербенської. – Л., 1994.
2. **Антоненко-Давидович Б. Д.** Як ми говоримо. – К., 1991 (та ін. видання).
3. **Бадя А.** Повторення й узагальнення вивченого про складнопідрядне речення, урок-прес-конференція. // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. № 1, 2001.
4. **Вихованець І.Р.** Граматика української мови: Синтаксис. – К.: Либідь, 1993. – 368 с.
5. **Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Грищенко А. П.** Граматика української мови. – К.: Рад. шк., 1982. – 249 с.
6. **Волошак М.** Неправильно – правильно: Довідник з українського слововживання. За матеріалами ЗМІ. – К., 2000.
7. **Ганич Д.І., Олійник І.С.** Словник лінгвістичних термінів. – К., 1985.
8. **Головащук С.І.** Словник-довідник з правопису та слововживання / За ред. В.М. Русанівського. – К., 1989.

9. **Заболотний О.В.** Синтаксис і пунктуація на уроках української мови: Навч. посіб. для вчителів, учнів, абітурієнтів. - Кам'янець-Подільський: Абетка, 2002.- 136с.
10. **Загнітко А.П.** Український синтаксис (науково-теоретичний і навчально-практичний комплекс) Ч.1: Навч.посібник/ А.П. Загнітко. - Київ: ІЗМН, 1996. - 202 с
11. **Козачук Г.О.** Українська мова - для абітурієнтів: Навч.посібник/ Г.О. Козачук. - 2-е вид. стер. - Київ: Вища шк., 1997. - 272 с
12. **Караман С.О., Мацько Л.І., Караман О. В.** Українська мова: Як писати переказ: Навч.-метод. посібник. — К. : Магістр-S, 1998. — 224с.
13. **Козачук Г. О.** Українська мова. Практикум: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1991. – 398 с.
14. **Культура української мови: Довідник /** За ред. В. М. Русанівського. – К., 1990.
15. **Лисаченко Л.А., Маленко О.О.** Українська мова. Практикум. 10-11 класи. – Х.: Вид.група «Основа», 2008. – 302с.
16. **Литвин І.В., Литвин С.І.** Сучасна українська мова в схемах і таблицях: Навч. посібник. - 2.вид. - К. : А.С.К., 2005. - 95с.
17. **Мамалига А.І.** Синтаксис тексту // Різун В. В., Мамалига А. І., Феллер М. Д. Нариси про текст. – К., 1998.
18. **Нагіна В., Олексенко В., Тихоша В.** Сучасна українська літературна мова. Складне речення: Посібник для студентів-філологів денної, заочної та екстернатної форм навчання. Херсон: Айлант, 2000. – 148 с.
19. **Омельчук С.** Вивчення складносурядного речення: граматики-стилістична робота // Дивослово, 2002. – № 1.
20. **Омельчук С.** Формування навичок стилістичного аналізу складних синтаксичних конструкцій // Дивослово, 2001. – № 5.
21. **Пазяк О. М., Кисіль Г. Г.** Українська мова і культура мовлення. – К., 1995.
22. **Пентилюк М.І., Іващенко О.В.** Українська мова: Підручник-комплект. – К.: Ленвіт, 2001. – 352с.
23. **Плиско К. М.** Синтаксис української мови із системою орієнтирів – для самостійного вивчення: Навч. посібник для студентів філол. фак., ун-тів і пед. ін-тів. – Х.: Основа, 1992. – 149 с.
24. **Пономарів О. Д.** Стилістика сучасної української мови: Підручник. – К.: Либідь, 1992. – 248 с.
25. **Плющ М.Я.** Сучасна українська літературна мова: Збірник вправ: Навч. посібник/ М.Я. Плющ, О.І. Леута, Н.П. Гальона. - Київ: Вища шк., 1995. - 284 с.
26. **Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання: Навч. Посібник /** І.І. Слинько, Н.В. Гуйванюк, М.Ф. Кобилянська. – К.: Вища школа, 1994. – 670 с.
27. **Пономарів О. Д.** Культура слова: Мовностилістичні поради. – К., 2003.
28. **Потелло Н.Я.** Українська мова і ділове мовлення. – К., 2002.

29. **Сербенська О., Волошак М.** Актуальне інтерв'ю з мовознавцем. – К.: Вид. центр «Просвіта», 2001.
30. **Слинько І., Гуйванюк Н., Кобилянська М.** Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання. – К.: Вища школа, 1994. – 670 с.
31. **Сучасна українська літературна мова: Підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін.; За ред. О. Д. Пономаріва.** – К.: Либідь, 1997. – 400 с.
32. **Сучасна українська мова. Синтаксис: Підручник / За ред. О. Пономарева.** - Київ: Либідь, 1994. - 256 с.
33. **Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / За ред. І. К. Білодіда.** – К.: Наук. думка, 1972. – 516 с.
34. **Українська мова / В. О. Горпинич, В. Д. Горяний, І. Я. Журба, І. Й. Тараненко; За ред. В. О. Горпинича.** — 2-ге вид., перероб. і доповн. — К.: Вища шк., 1988. — Ч. II. — 224 с.
35. **Словник української мови: У 11-ти томах** – К.: Наукова думка, 1970-1980.
36. **Тоцька Н.І.** Сучасна українська літературна мова: Завдання і вправи. – К., 1995.
37. **Тоцька Н.І.** Українська пунктуація: Практикум. - К., 1990.
38. **Українська мова. Тести. 5-12 класи: Посібник / За ред. Н.В.Гуйванюк.** – К.: Видавничий центр «Академія», 2006. – 376 с.
39. **Український правопис (4-е видання, виправлене й доповнене).** – К., 1997 (і наст. стереотип. видання).
40. **Христіанінова Р. О.** Просте речення в шкільному курсі української мови: Посібник для вчителя. — К.: Рад. шк., 1991, — 160 с.
41. **Шевченко Л. Ю., Різун В. В., Лисенко Ю. В.** Сучасна українська мова: Довідник. – К., 1993.
42. **Шевчук С.В., Лобода Т.М.** Практикум з української мови: Модульний курс: Навч. посібю – К.: Вища шк., 2006. – 326с.
43. **Шевчук С.В.** Українська мова: Збірник диктантів: Навч. посіб. для учнів 10-11 кл.- 2-ге вид., допов. – К.: Арій, 2007. – 232с.
44. **Шкуратяна Н.Г., Шевчук С.В.** Сучасна українська літературна мова: Модульний курс: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2007. – 823с.
45. **Шульжук К.** Складне речення в українській мові: Посібник для вчителя. – К.: Рад. школа, 1989.
46. **Ющук І.П.** Практикум з правопису сучасної української мови. – К.: Освіта, 1994.
47. **Ющук Іван.** До методики синтаксичного аналізу речення // Дивослово. – 2003. – № 10.

Словники

1. Бибик С.П. та ін. Словник епітетів української мови /За ред. Л.О.Пустовіт.-К.: Довіра, 1998.-431с.
2. Білоус М., Сербенська О. Екологія українського слова. Практичний словник - довідник. –Львів: Вид. центр ЛНУ імені Франка, 2005.- 88с.
3. Бобух Н.М. Словник антонімів поетичної мови: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Київський міжнародний ун-т. . К. : ВПЦ КиМУ, 2004. . 298с.
4. Бурячок А. А. Словник синонімів української мови: У 2 т. / НАН України; Інститут мовознавства ім. О.О.Потебні / А.А. Бурячок (ред.) . К. : Наукова думка, 1999.
5. Бурячок А.А. Орфографічний словник української мови. . К. : Наукова думка, 2002. . 460с.
6. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
7. Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики: 253 000 слів / В.Т.Бусел (авт., кер. проекту та головн. ред.), В.Т. Бусел (уклад.). - К. ; Ірпінь Перун, 2004. - 887с.
8. Вусик О.С.Словник українських синонімів /А.М.Поповський (ред.). - Д. : Січ, 2000. - 424с.
9. Головащук С.І. Орфографічний словник: 5- 11 класи.- 9. вид. - К. : Освіта, 1996. - 208с
- 10.Головащук С.І. Українське літературне слововживання: Словник-довідник.-К.: Вища школа, 1995.-319с.
 - а. Горпинич В.О. Словник географічних назв України (топоніми та відтопонімні прикметники). – К.: Довіра, 2001. – 526 с.
- 11.Данильцова У.Д. Українська мова на кожен день: Довідник: Для учнів та їх батьків. - К. : Видавництво А.С.К., 2004. - 224с.
- 12.Демська О. М., Кульчицький І. М Словник омонімів української мови / Міжнародний фонд "Відродження". - Львів : Фенікс, 1996. - 223с.
 - а. Деркач М.П. Короткий словник синонімів української мови. – Львів-Краків-Париж: Просвіта, 1993. – 209 с.
- 13.Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С.Я.Єрмоленко (ред.). — К. : Либідь, 2001. — 224с.
- 14.Івченко А.О. Орфографічний словник української мови: Понад 40000 слів. - Х. : Фоліо, 2006. — 765с.
- 15.Інверсійний словник української мови / Уклад. С.П.Бевзенко, О.І.Бондар, З.І.Волосевич та ін. – К.: Наук. думка, 1995. – 812 с.
- 16.Калашник В.С., Колоїз Ж.В. Словник фразеологічних антонімів української мови. - 3. вид., доп., випр. - К. : Довіра, 2006. - 349с.
- 17.Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. – К.: Кобза, 1993. – 472 с.
- 18.Караванський С. Російсько-український словник складної лексики. –

- К.: Вид. центр «Академія», 1998. – 712 с.
19. Карачун В.Я. Орфографічний словник наукових і технічних термінів: Правопис. Граматика: Понад 30 000 слів. - К.: Криниця, 1999. - 524с.
 20. Кожуховська Л.П. Шкільний фразеологічний словник української мови.-К., 1996.-78с.
 21. Кочерган М.П. Словник російсько- українських міжмовних омонімів. — К.: Академія, 1997. - 400с.
 22. Культура мови на щодень/ Н.Я.Дзюбишина-Мельник, Н.С.Дужик, С.Я.Єрмоленко та ін.-К.: Довіра, 2000.-169с.
 23. Лисенко П.С. Словник поліських говорів. – К., 1974.
 - а. Мазурик Д. Нове в українській лексиці: Словник-довідник. – Л.: Світ, 2002. – 231 с.
 24. Матейко К. Український народний одяг: Етнографічний словник.-К.: Наук. думка, 1996.-196 с.
 25. Новий орфографічний словник української мови: Граматика в таблицях : 50000 слів / О.А. Амануні (голова ред. - худож. ради). - К.: Аконтіт, 2005. - 414с.
 26. Новий тлумачний словник української мови: В 4 т. – К.: Аконтіт, 1998.
 27. Новітній російсько-український словник-довідник. – К.: Довіра, 1996. – 797 с
 - а. Обернений частотний словник сучасної художньої прози.– К.: Спалах, 1998. – 960 с.
 28. Онишкевич М.Й. Словник бойківських говірок. – К.: Наук. думка, 1984. – Ч.1-2.
 29. Орфографічний словник української мови для школяра. А-Я: Близько 50 000 слів / Н.О.Кошманенко (уклад.). - К.: А.С.К., 2003. - 560с.
 30. Орфоепічний словник української мови: В 2 т. / М.М. Пещак (уклад.) - К.: Довіра, 2001.
 31. Плачинда С. Словник давньоукраїнської міфології.-К., 1993.-214 с.
 32. Полякова Л.О. Український орфографічний словник з граматичними таблицями+ короткий правописний коментар: 80000 слів. — Х.: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. — 496с.
 33. Пономарів О.Д. Фонема г і г: Словник і коментар.-К.: Вид центр "Просвіта", 1997.-40с.
 34. Потапенко О.І., Кузьменко В.І. Шкільний словник з українознавства.- К.: Укр. письменник, 1995.- 291 с.
 35. Редько Ю.К. Довідник українських прізвищ. – К.: Рад. шк., 1969. – 255 с.
 36. Різниченко О. Одноримки: Словник омонімів та схожословів. - О.: Друк, 2001. - 408с.
 37. Російсько-український словник наукової термінології: Суспільні науки / Й.Ф.Андерш, С.А.Воробйова, М.В.Кравченко та ін. – К.: Наук. думка, 1994. – 600 с.
 38. Русско-украинский словарь синонимов / Под ред. Н.Н.Пилинського. – К.: Освіта, 1995. – 265с.

- 39.Скрипник Л.Г., Дзятківська Н.П. Власні імена людей: Словник-довідник. -Наук. думка, 1996. – 335 с.
- 40.Словарь української мови /За ред. Б.Грінченка. – Т.1-4.-К.: Довіра-Рідна мова, 1997.
- 41.Словник символів культури України /За заг. ред. В.П.Коцура, О.І.Потапенка, М.К.Дмитренка.-К.:Міленіум, 2002.-260с.
- 42.Словник антонімів української мови / За ред. Л.С. Паламарчука. – Вид. 2, доп. і випр. – К.: Довіра, 2001. – 275 с.
- 43.Словник іншомовних слів / За ред. О.С.Мельничука. – Вид. 2-е, випр. і доп. – К.: Головна редакція УРЕ, 1985. – 570 с.
- 44.Словник іншомовних слів / Уклад. Л.О.Пустовіт та ін. – К.: Довіра, 2000. – 1018с.
- 45.Словник синонімів української мови: В 2 т. / А.А.Бурячок, Г.М. Гнатюк, С.І.Головащук та ін. – К.: Наук. думка, 1999-2000.
- 46.Ставицька Л. Короткий словник жаргонної лексики української мови. – К.: Критика, 2003. – 336 с.
- 47.Струганець Л. Культура мови. Словник термінів. - Тернопіль: Навчальна книга – Богдан.-2000.-87 с.
- 48.Ужченко В.Д. Матеріали до фразеологічного словника східнословобожанських і степових говірок Донбасу. – Луганськ, 1993. – 112 с.
- 54.Україна в словах. Мовокраїнознавчий словник-довідник /Упор. і кер. Н.Данилевська. - К.: Вид-во "Просвіта", 2004.- 704 с.

ХІІ. Інформаційні ресурси

1. Довідник з української мови: <http://www.ussr.to/All/tishkovets/movva.html>
2. З енциклопедії «Українська мова»: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
3. Електронний підручник з сучасної української мови: <http://www.philolog.univ.kiev.ua/WINS/pidruchn/index.htm>
4. Класифікація нормативних документів України.
<http://document.org.ua/docs/class.php>
5. Нова мова: <http://www.novamova.com.ua>
6. Мова ділових паперів: <http://bpapers.iatp.org.ua/?chapter=Style>
7. Українська мова в Інтернеті <http://www.novamova.com.ua>